

Tanja Kranjec in Alenka Kostanjevec, Vrtec Pobrežje, Maribor

SODELOVANJE S STARŠI PRI VZGOJI OTROK V OBDOBJU TRME

UVOD

Trma je povsem naravna reakcija otroka na vzgojne zahteve in težnje odraslih, da bi preoblikovali, socializirali njegovo naravo. Je prvi izraz otrokove razvijajoče se osebnosti, njegove vitalnosti in lastne volje. Pri mnogo otrocih je izraz malodušja, bega pred težavami in nalogami. Je lastnost, ki je otrokom položena že v »zibelko« in je odvisna od njihovega temperamenta. Veliko odraslih se ne zna učinkovito spopadati s stresom, ker jim ni nihče pomagal premagovati stresa in stiske v otroštvu. Tako v možganih niso nikoli ustvarili učinkovitih sistemov za obvladovanje stresa. Pomembno je, da se ob izbruhu trme ustrezno odzovemo in otroke ustrezno potolažimo (Sunderland, 2010).

Tako vzgojitelji kot starši se spopadamo z različnimi reakcijami malčkov, ki jih spremljajo različne oblike vedenja. Pomembno je, da vemo, kaj otroci čutijo in kako doživljajo svet. Praviloma si starši želijo, da njihovi otroci zrastejo v samozavestne in ljubeče osebe. Pri tem je bistvena pomena sovpadanje vzgojnih pristopov staršev in vzgojiteljev, ki so v stiku z otroki v vrtcu. Starši in vzgojitelji smo otrokom zgled za okrepitev samozavesti, gradnje človeških norm in vrednot (Rogge, 2000).

Izbruhu trme se pojavljajo v različnih oblikah in razsežnostih ter trajajo različno dolgo, močno in glasno. Izbruhu besa so posledica pristne čustvene stiske. Gre za otrokov občutek, da ga ne razumemo. To ne pomeni, da gre za to, da so otroci poredni, temveč gre za znak nerazvitosti (Sunderland, 2010).

Otroci v sebi zaznavajo intenziven občutek neodvisnosti, ki ga skušajo uveljaviti. Na otrokovo vedenje se odzivamo različno. Če imamo dodelane poglede na to, kako naj bi se otroci vedli, to lahko privede do tega, da smo kasneje nanje zelo jezni in nad njimi razočarani (Mackonochie, 2004).

Ključni pomen vzgoje v obdobju razvoja otrok je, da jim dajemo in izkazujemo brezpogojno ljubezen, varnost ter da jih sprejemamo takšne, kot so. Otrokom moramo ljubezen in čustva pokazati.

Zato smo se odločili za dejavnosti s starši, ki bi pripomogle k pridobivanju informacij, kako razumeti otrokovo trmo, v kakšni obliki in kako pogosto se pojavlja trma pri njihovih otrocih, kako naj reagirajo oz. kako naj se starši odzivajo v teh situacijah, kje naj iščejo pomoč in kakšno pomoč naj pričakujejo od vrtca. V prispevku zato predstavljamo tudi dejavnosti, ki smo jih izvedli s starši: delavnica s strokovno razlago pojava trme v otrokovem razvoju, izmenjava mnenj ter izkušenj staršev in vzgojiteljev, individualni pogovori s starši, zgibanka, predstavitev strokovne in

otroške literature, pogovori s starši o usklajenem ravnanju staršev in vzgojiteljev v vrtcu. Velik poudarek pri delu s starši smo namenili razvijanju toplih, ljubečih medsebojnih odnosov doma in v vrtcu, ki so osnova za premagovanje težav ob pojavu otrokove trme.

ZNAČILNOSTI TRME

Trma je reakcija otroka na vzgojne zahteve in težnje odraslih, da bi preoblikovali (socializirali) njegovo naravo. Gre za izraz otrokove želje, da bi vplival na dogajanje okoli sebe in aktivno posegal v svet. Je izraz otrokove razvijajoče se osebnosti, njegove vitalnosti in lastne volje. Pri mnogo otrocih je izraz (malodušja,) bega pred težavami in nalogami. Odvisna je od otrokovega temperamenta in okolja, v katerem živi. Ob izbruhu besa, zaradi stiske je ravnovesje v možganih porušeno. Možgane in telo preplavlja pretirana količina agresivnih stresnih kemičnih snovi (kortizola). Otroci ne morejo dobro govoriti in poslušati, kadar so v stresu, ker spremembe v možganih in telesu onemogočajo mišljenje in jezikovno izražanje. Starši s svojim odzivanjem vplivajo na kemične procese v otrokovih možganih; od njih je odvisen način otrokovega odzivanja. Trma je povsem normalno obdobje v razvoju otroka, zato se je dobro z njo sprijazniti in se zavedati, da hujši izbruhu trme običajno z razvojem izzvenijo. Lahko pa z ustreznim ukrepanjem omilimo njene posledice ali preprečimo hude izbruhe pri otroku (Sunderland, 2010).

Izbruh trme

Izbruhu trme se pojavljajo v vseh oblikah in razsežnostih. Pojavijo se ob poskusu (socializacije oz.) uravnavanja otrokovega vedenja oziroma ob postavljanju omejitev, kadar otrok česa ne sme. So različno močni in trajajo različno dolgo. Opažamo cepetanje z nogami in rokami, kričanje, udarjanje z rokami in nogami v različnih smereh. Otrok se vrže na tla, vrešči, udarja z rokami in nogami ter zadržuje dih, dokler se ne onesvesti. Otrok izraža izjemno intenzivna občutja. Vendar otroci na vsak način želijo doseči svoj cilj. Izbruhu so posledica pristne čustvene bolečine (hude frustracije, izgube, razočaranja, občutka, da jih nihče ne razume) in so znak otrokove nerazvitosti. Prvi izbruhu togote se pojavljajo že sorazmerno zgodaj, ko skušamo otroke naučiti najosnovnejših pravil, kot na primer, da morajo počakati, preden pridejo na vrsto, ter takrat, ko naletijo na ovire, omejitve in ukaze. Otroci ob tem izražajo stisko in razočaranje, ker niso dosegli, kar so želeli. Starši se večkrat bojijo, da jih bodo otroci v neki situaciji osramotili, zato raje popustijo njihovim zahtevam.

Trma je odvisna od otrokovega temperamenta, pozornosti, ki jo namenimo otroku, ter odzivov okolice.

VZROKI TRME

Na pojav trme v predšolskem obdobju vplivajo razvojne značilnosti otrok v tem obdobju, in sicer:

- da se otroci vse bolj zavedajo samih sebe,
- da svojih impulzov še niso sposobni uskladiti z razumom,
- da močno izražajo svoja čustva,
- da so neposredni v izražanju čustev,
- da nezavedno izražajo upor, ker niso kos nalogam in zahtevam, zato potrebujejo pomoč, spodbudo, učenje novih načinov odzivanja,
- da otrokom predstavlja lastno ugodje glavni motivacijski vzvod in ne znajo odložiti zadovoljitev cilja,
- da ne znajo počakati, ker živijo za sedanjimi trenutki.

Razvoj in delovanje možganov

Izbruh besa, pri katerem otroci izražajo izjemno intenzivna občutja, se pojavi iz fizioloških razlogov. Zgornji predeli možganov otrok preprosto še niso toliko razviti, da bi lahko sami od sebe pomirili te močne čustvene izbruhe (Sunderland, 2010).

Obstajata dve vrsti izbruhov besa:

- bes zaradi stiske (otroku se moramo približati in ga potolažiti),
- izbruh besa zaradi »malega Nerona«.

PRIMERI

- Obstajajo podatki, da spor s starši glede prehranjevanja povzroči približno 17 % izbruhov besa pri malčkih.
- Izbruh besa lahko nastopi, kadar otroka z varnostnim pasom privežemo na avtomobilski sedež/voziček. (To je vzrok za več kot 11 % izbruhov besa.)
- Izbruh besa lahko nastopi tudi, ko otroka oblačimo, mu omejimo gibanje, podobno, kot bi ga privezali v vozičku (to je vzrok za približno 11 % izbruhov besa (Sunderland, 2010)).

Bes zaradi stiske

Izbruh besa zaradi stiske pomeni, da se je v možganskem središču, ki uravnava čustva, zelo močno aktiviral vsaj eden od treh alarmnih sistemov (bes, strah, separacijska stiska (ker gre za ločitev otroka od starša/skrbnika, in ne, kot bi bilo lahko napačno razumljeno, za stisko ob ločitvi staršev).

Naloga staršev je, da pomirijo otroka, ta pa potrebuje pomoč, da to zmore. Otroci ne morejo dobro govoriti ali poslušati, kadar so v stresu. Na izbruh besa zaradi stiske se je treba odzvati občutljivo in s poslušanjem.

Izbruh besa, ki je posledica stiske, lahko prepoznamo po izrazu resničnega trpljenja na obrazu.

Primer: *Dveletni otrok se zvija po tleh trgovine, ker se je zagledal v čevlje, a mu niso bili prav. Ob tem je v čustveni stiski. Sprožil se je eden od njegovih alarmnih sistemov, zato njegovo telo preplavljajo stresne kemične snovi. Posledica tega je, da se počuti obupanega. Treba ga je potolažiti (Sunderland, 2010).*

Izbruh besa »malega Nerona«

Izbruh besa malega Nerona se razlikuje od izbruha besa, ki je posledica stiske. Pri tem gre za to, da otrok poskuša dobiti, kar želi. Če mu ustrezemo – nagradimo njegovo vedenje –, se nauči, da vpitje in kričanje obroditelja sadove. Otroci se morajo naučiti, da ne morejo vedno doseči tistega, kar želijo, takrat, ko to zahtevajo.

Primer: *»Če bom jokal in kričal, vem, da mi bodo na koncu dali tisto tablico čokolade.«*

Težave s popuščanjem

Če izbruh malega Nerona nagradimo s popuščanjem ali ga telesno kaznovanemo, obstaja verjetnost, da se v otrokovem reagiranju utrdijo razdražljivost in reakcije besa, ki izvirajo iz centra za uravnavanje čustev. Otroci, katerih starši niso primerno reagirali, utegnejo odrasti v ustrahovalce in so tudi kasneje v življenju prepričani, da mora biti vse po njihovo. To pomeni, da so prepričani, da mora biti v službi in doma vse tako, kot želijo oni.

Primer: *»Daj mi, kar hočem – TAKOJ!« Mali Neron se ne joka, zna artikulirati svoje zahteve in se prepira z nami, če rečemo »NE«. Otrok se tako vede, saj se je naučil, da bo dobil, kar želi.*

FAZE IZBRUHA:

- Stanje pred izbruhom, ko malček kaže, da si želi spopad in bi rad, da ga izzovete, da bi dobil opravičilo zanj.
- Vztrajanje pri zahtevi pri otroku povzroči vpitje in kričanje, včasih pa tudi topotanje z nogami.
- Metanje po tleh; treba je poskrbeti, da se otrok ne poškoduje.
- Faza ohlajanja, ko jeza izpuhti in se kričanje počasi umirja v solze in hlipanje. Takrat nas otrok zares potrebuje. Pri tem je pomembno, da se z otrokom pogovorimo, zakaj se je tako vedel. S takšnim pogovorom ne namenimo pozornosti težavnemu vedenju, pač pa občutjem, ki so pripeljala do takšnega vedenja. S tem otroku damo vedeti, da se zavedamo, da je njegovo težavno vedenje posledica bolečih občutij, ki jih ni bil sposoben obvladati ali ubesediti (Sunderland, 2010).

Najpogostejši povodi za izbruh trme pri malčkih

Najpogostejši povodi za izbruh trme so obiski trgovin, kjer je malčkom vse vabljivo, prihodi v vrtec ali odhodi

iz njega, poslavljanje od otroka, odhod v posteljo, pred kopanjem, oblačenjem, preoblačenjem, pri hranjenju ... (Mackonochie, 2006).

Trma nastopi pogosto in se ponavlja še posebej, če otrok odkrije v njej korist. Otroci dobro poznajo reakcije svojih staršev, zato se ob izbruhih togote čutijo močne in imajo nadvlado. Starše pa navadno takšno vedenje otroka izčrpa ter jih spravlja v obup, še posebej če ne obvladuje svojega otroka. Ključnega pomena je, da odrasli pri tem ohranijo potrpežljivost, mirnost in razumevanje ter otroku pomagajo. Le v takšnem okolju se bo otrok naučil obvladovanja (Bacus, 2014).

Prav tako bo trma vedno večja, čim hitreje in trše bodo starši poskušali uveljaviti nove vzgojne zahteve. Če bodo poskušali otroka postavljati pred vzgojne zahteve počasi in postopoma, bo trma otroka manjša ali pa se bo pojavila le v manjših oblikah.

Zgodnji izbruhi trme običajno hitro minejo, če otroku damo vedeti, da ga imamo radi in da ga razumemo, ter mu postavimo jasne meje. Nikakor pa otroku ne smemo odreči ljubezni, spoštovanja in nežnosti. Vedeti mora, da mu bodo starši tudi ob izbruhu jeze ali besa stali ob strani, ko bo to najbolj potreboval (Mackonochie, 2006).

NAJPOGOSTEJŠI NAČINI OBVLADOVANJA TRME PRI OTROKU IN NAPAKE PRI TEM

Najbolj pomembno je, da smo pri načinih obvladovanja trme dosledni in vztrajni, svetuje Merčnik (2001). Poiskati je treba kompromise, saj ne smemo nikoli popolnoma zatreti otrokovih želja, hkrati pa ne smemo pri vsem popuščati. Meje postavljamo tam, kjer so najbolj potrebne, saj takšna vzgoja otroku ustreza, da dobi okvirje, v katerih lahko živi v socialnem okolju.

Najpogostejši načini, ki jih odrasli uporabimo ob pojavu trme, so (Merčnik, 2001):

- **ignoriranje**, ko odrasli namerno ne opazimo otrokovega vedenja; uspeh je odvisen od vzdržljivosti staršev in vzgojiteljev,
- **vživljanje**, ko skušamo opisati otrokove občutke ter mu povemo, da ga razumemo,
- **osebni pristop**, ko otroku povemo, da se bomo bolje počutili, če se bo nehal tako vesti,
- **odhod s prisilo**, ko odpeljemo otroka v sobo in ga pustimo, da se umiri,
- **šaljivo draženje** pri otrocih z dobro razvitim smislom za humor,
- **taktika preobrata**, ko skušamo usmeriti otrokovo pozornost na nekaj drugega,
- **umik**, ko se odrasli umaknemo in počakamo, da se otrok umiri,
- **popuščanje**, ko popustimo pod vplivom otrokovih zahtev,
- **kaznovanje**, ko otroka ob izbruhu trme kaznujemo.

Primer: *Mama 3-letnika pripoveduje: »Z izbruhi trme smo se začeli spopadati hitro po drugem letu otrokove starosti. Trma se je pojavila predvsem ob obisku trgovine, ko je otrok želel voziti voziček po trgovini. Vse, kar je bilo v trgovini mamljivega zanj, je pristalo v vozičku. Lepega dne, ko sem mu pojasnila, da vsega tega ne moremo kupiti, se je začel izbruh besa, metanje po tleh, kričanje. Dih mi je zastal, bila sem v šoku. Pogledala sem okrog sebe ter opazila vse poglede drugih ljudi v trgovini. Tudi tiste, ki niso bili usmerjeni v mojega otroka. Pograbila sem voziček ter ga najprej izpraznila, nato pa ga hladnokrvno odpeljala naprej. Sin je še vedno kričal na tleh ter udarjal z nogami ob tla. Ko je uvidel, da sem sposobna, da ga tam pustim, je vstal ter, kot da se ni nič zgodilo, prijel voziček; rekel ni ničesar. Tudi kupila mu nisem tisti dan ničesar. Od takrat naprej se to ni več zgodilo. Bila sem ponosna nase, da sem tako reagirala in da nisem popustila pred vsemi tistimi pogledi.«*

Konstruktivno ukrepamo tako, da:

- prikrajšamo otroka za občinstvo,
- ne dopovedujemo, ne prepričujemo, ne pregovarjamo se z otrokom; s pozornostjo in besedami bi nagrajevali njegovo negativno vedenje,
- ne poljubimo otroka,
- se z njim ne pogajamo,
- ponavljamo besedico »ne«
- se z otrokovimi zahtevami spoprijemamo odločno,
- otroka poučimo o prednostih prijaznosti,
- si pomagamo s humorjem in igro,
- če vse drugo odpade, uporabimo tehniko odmora,
- razlikujemo med izbruhom malega Nerona in izbruhom zaradi stiske. (Sunderland, 2010)

Primer: *Če Ema ni dobila tistega, kar je hotela, je kričala, brcala, jokala in se vrgla na tla. Velikokrat je bila oblastna in je govorila na primer: »Ne hodi ven, ostani pri meni.« Emina mama se je poskušala pregovarjati z njo in jo je lepo prosila, kar je najslabši odziv na izbruh malega Nerona. Emino težavno vedenje se je še stopnjevalo. Ko je začela metati stvari s sten, da bi mama naredila, kar je hči hotela od nje, so deklico napotili k terapeutu. Njena mama je priznala, da Emo sicer ljubi, da pa ji hči ni več všeč. Ema se je v šoli vedla zelo lepo. Na vprašanje, zakaj se v šoli vede tako drugače, je odgovorila: »V šoli ne smeš biti poreden.« Ko je šla Emina mama na tečaj o vzgoji, se je naučila postaviti jasne meje in določiti posledice za kršitev pravil. Pri devetih letih je Ema izgubila bitko, ki je trajala več let (Sunderland, 2010: 131).*

Zelo pomembno je, da v vseh fazah izbruha togote ostanemo mirni. Otroku moramo dati dovolj prostora, pri tem pa lahko uporabimo različne dodatne pristope:

- **prižemanje**
Strokovnjaki trdijo, da med izbruhom togote pomaga, da otroka prižemamo k sebi ali ga objamemo. S tem otroka umirimo in mu pomagamo, da se

počuti varnega. Objem otroku vlije pomirjajoč občutek varnosti.

- **govor**
Pogovor z otrokom na njegovi višini iz oči v oči s tihim govorjenjem. S tem otroku pomagamo in mu pokažemo, da razumemo, kaj ga bega.
- **zadrževanje diha**
Najpogosteje se pojavlja od 18. meseca starosti do 4. leta. Otrok nalašč ne diha, dokler se ne onesvesti. Pomembno je ostati miren in otroka preusmeriti (Mackonochie, 2006).

Pri našem delu z otroki smo opazili, da se v prvi starostni skupini otrok v vrtcu najbolje obnese osebni pristop, vživljanje in občasno tudi ignoriranje trme. Pri ignoriranju moramo imeti otroka nenehno na očeh, saj je to nujno potrebno za njegovo varnost. Slediti moramo svoji »vesti« in izbrati pot, ki bo prinesla trajne rezultate. Ko se otrok pomiri, se je treba z njim pogovoriti, da takšno vedenje ni sprejemljivo in da ne bo obrodilo nobenega odobravanja s strani odraslega. Pomembno je, da o vedenju otroka obvestimo tudi njegove starše ali zakonite skrbnike, saj lahko le s skupnimi močmi sledimo cilju, da vzgojimo otroka z močno samopodobo in zaupanjem vase.

Napake pri vzgoji, ki lahko spodbudijo izbruh trme

Velikokrat lahko pride do napak, ki še dodatno spodbudijo izbruh trme. Te so:

- kaznovanje, nasilno zatiranje trme,
- sramotjenje, vzbujanje občutkov krivde,
- neprimeren zgled (trmasto ravnanje staršev), ki krepi trmo otroka,
- nasilno hranjenje otroka,
- prezgodnje navajanje na čistočo,
- pretirane prepovedi,
- visoke zahteve, neustrezna pričakovanja,
- ljubosumnost,
- pomanjkanje ljubezni, topline, varnosti, pozornosti ...

Namigi za obvladovanje trme

Pri obvladovanju trme nam lahko pomagajo naslednji namigi:

- da smo osredotočeni na pozitivno (osredotočimo se na tisto in nagrajujemo tisto, kar otrok dela dobro),
- da oblikujemo red in rutino (ustaljene navade in rutina pripomorejo k občutku varnosti),
- da določimo meje in jasno damo otrokom vedeti, kaj je in kaj ni dovoljeno,
- da smo dosledni pri izražanju zahtev in načel,
- da dovolimo otroku izbrati vedenje in mu prepustimo odgovornost ter ga hkrati naučimo sprejemati posledice neprimerne vedenja,

- da začnemo ukrepati čim prej (s pozitivnim in spodbudnim pristopom),
- da otroka nagrajujemo in manj kaznujemo (nagrade so zelo pomembne),
- da smo razumni, a se ne pregovarjamo (postavimo meje in se jih držimo),
- da smo prilagodljivi in sprejemamo kompromise (Cowley, 2007).

SODELOVANJE STARŠEV IN VZGOJITELJEV PRI OBVLADOVANJU OTROKOVE TRME

Omejitve in pravila so pomembni za ustvarjanje okolja, v katerem se razumemo in sobivamo. Meje dajejo otrokom prostor za rast, učenje in igro ter hkrati smisel za razvijanje zavedanja o njihovih odnosih z drugimi in o pomembnih stvareh v življenju. Otroci kljubujejo mejam, da bi se počutili varne v sebi (Beever, 2011).

Vzgojitelji se nenehno trudimo, da vzpostavimo odprt, pozitiven odnos s starši, kajti le na takšen način lahko vzgojni pristopi prinesejo trajne rezultate. Veliko je odvisno tudi od staršev, ali so dovolj odgovorni, da vzgojni pristopi sovpadajo s tistimi, ki jih izvajamo vzgojitelji v vrtcih. Zato je zelo pomembno, da starši in vzgojitelji sodelujemo ter se pogovarjamo o otrokovih odzivih v konfliktnih situacijah. Samo na takšen način lahko rešujemo določene konfliktno situacije pri otroku. Velikokrat se izkaže, da starši otrokovim željam popuščajo in delajo nasprotno od tistega, kar zahtevajo od vzgojiteljev. Takšna vzgoja ne more prinesiti pozitivnih rezultatov.

Primer: Izpoved mame, ki ima težave s popuščanjem v situacijah, ki izzovejo trmo pri hčerki ob večerih, ko bi morala že zaspati. »Hčerka vsak večer pred spanjem noče iti v posteljo, nenehno kliče ter si izmišljuje stvari, da pritegne pozornost. Ker je kratek čas brez plenice, so to: odhodi na stranišče, nato pitje čaja, božanje, strah ... Vsak večer podležem njenemu joku, zato se to dolgo ne konča. Sama nisem dovolj veščica, kako bi lahko temu naredila konec, ker se mi vedno zasmili, ko neutolažljivo joka.«

Izvedba čajanke

V različnih diskusijah s starši (pogovorne ure, izmenjava mnenj, individualni razgovori, svet staršev ...) smo zaznali, da imajo težave pri vzgoji otrok v obdobju trme, ki se razvojno pojavlja od drugega leta naprej. Veliko staršev si je želelo povečati svojo učinkovitost pri vzgoji.

Dne 3. 3. 2015 smo izvedli »čajanko«, na kateri smo se srečali starši in vzgojitelji. Na njej smo diskutirali o pojavljanju trme pri otrocih. Središčna tema je bila, kako povečati učinkovitost vzgoje, ki sovпада z učinkovitimi vzgojnimi pristopi v vrtcu, hkrati pa smo staršem ponudili podporo pri vzgoji otrok v tem obdobju.

Na »čajanki« smo spregovorili o pojavu trme in ustreznih ukrepov. Da je bila nazornost in preglednost večja, smo si pomagali s plakatom. Starše smo k razpravi spodbudili

s predvajanjem videoposnetka (medmrežje 1), ki je prikazoval izbruh trme pri otrocih. Nato so si med sabo izmenjali mnenja in nam zaupali svoje izkušnje ter nam predstavili, kako se sami soočajo s pojavom trme. Staršem smo predstavili različno strokovno literaturo o trmi in jim ob koncu v kuvertah razdelili anketne vprašalnike, na katere so odgovarjali anonimno.

Starši so bili nad »čajanko« navdušeni in si takšnih srečanj želijo še več.

Z anketnim vprašalnikom za starše otrok prvega starostnega obdobja v treh oddelkih enote Kekec - jasli smo želeli pridobiti informacije, v kolikšni meri se anketirani starši srečujejo s pojavom trme, kaj spodbudi njihove otroke k izbruhu trme, kako anketirani starši reagirajo v teh situacijah, kateri ukrepi so po njihovem mnenju učinkoviti, kdo jim nudi pomoč, kako se povezujejo z vzgojiteljico ter kakšno je njihovo mnenje o pomenu sodelovanja in usklajevanja pristopov z vzgojitelji. Razdeljenih je bilo 41 vprašalnikov zaprtega tipa, vrnjenih je bilo 31.

Interpretacija rezultatov anketnega vprašalnika

Na vprašanje glede soočanja s trmo so vsi anketirani starši odgovorili pritrdilno, torej so se že srečali s trmo pri svojem otroku. 25,9 % anketirancev je navedlo, da je povod za izbruh trme povzročila situacija pri oblačenju oz. prehranjevanju, 22,2 % odhod v posteljo, 18,52 % obisk trgovin, 3,7 % poslavljanje od otroka ob prihodu v vrtec.

V vrtcu se pri otrocih trma kaže predvsem v situacijah, ko vzgojiteljica zahtevamo, da naredijo nekaj sami, za kar dobro vemo, da zmorejo. Izbruhi trme se pri otrocih kažejo na različne načine. Največkrat vpijejo, se mečejo na tla, se uležajo na tla ali pa jokajo, kot da se jim godi nekaj zares hudega. 44,4 % anketiranih staršev je navedlo, da njihov otrok ob pojavu trme kriči in vpije na glas, 22,2 % otrok se meče na tla, 14,8 % se umika in ne dovoli dotika, 3,7 % udarja z rokami in nogami, 14,8 % pa naredi nekaj drugega.

Glede najpogosteje uporabljenih ukrepov je 48,1 % anketiranih odgovorilo, da se v fazi izbruha trme pri njihovem otroku umaknejo, 25,9 % je odgovorilo, da uporabijo osebni pristop, torej stopijo otroku naproti in se pogovorijo, 14,8 % anketiranih umakne otroka s prisilo in 3,7 % anketiranih je odgovorilo, da ga v fazi izbruha trme dražijo, zasmehujejo.

Kot najbolj uspešen ukrep je 44,4 % anketirancev navedlo lasten umik, 37 % osebni pristop, 7,4 % odhod otroka s prisilo, enak delež prisilni umik otroka, le 3,7 % anketiranih je kot uspešen ukrep navedlo šaljivo draženje otroka in smeh.

Glede sodelovanja z vzgojiteljico je 66,6 % anketiranih odgovorilo, da se o trmi svojega otroka pogovarjajo z vzgojiteljico.

74 % anketiranih je odgovorilo, da se o trmi tudi dodatno izobražujejo s pomočjo literature, medijev ali se obrnejo po različno pomoč.

Prav tako je 81,4 % anketiranih staršev pritrdilo, da so z vzgojnimi pristopi vzgojiteljice zadovoljni in ji zaupajo.

96,3 % staršev se zdi tudi zelo pomembno, da vzgojni pristopi vzgojiteljice in staršev sovpadajo.

Primer: *Kot konkreten primer bi navedli izpoved mamice, ki se je udeležila popoldanske čajanke. Povedala je, da se pred odhodom v trgovino, že v avtomobilu, natanko dogovorijo, kaj bodo kupili. Otroka seznanijo, da si v trgovini smeta izbrati le eno stvar. Dejala je, da oba otroka točno povesta, kaj bi imela, tako da v trgovini vzamejo le tisto stvar. Odkar so začeli izvajati te ukrepe, v trgovini nimajo več težav (z izsiljevanjem, kaj bi kateri imel).*

Z anketnim vprašalnikom in s pogovori s starši na čajanki smo dobili potrditev, da vzgojitelji v vrtcu ukrepamo pravilno. Tako pri svojem delu ob pojavu trme pri otroku največkrat uporabimo osebni pristop in življenje. Ko se otrokova trma umiri, mu povemo, da ga imamo radi, se z njim pogovorimo ter mu povemo, kakšno vedenje od njega pričakujemo vnaprej.

Spoznali smo, da staršem sodelovanje z vzgojiteljem veliko pomeni, saj želijo za svojega otroka le najbolj kvalitetne vzgojne pristope. Zavedamo se, da bomo s skupnimi močmi in medsebojnim sodelovanjem veliko prispevali k razvoju otrokove samopodobe.

SKLEP

Če hočemo otroka vzgajati, se moramo naučiti strpnosti, potrpljenja, razumevanja, sprejemanja in odpustčanja. Otroci preizkušajo meje, naloga odraslih pa je, da jim meje postavljamo in da se dogovorjenih pravil držimo. Pomembno je, da se otroci že zelo zgodaj naučijo, do kod segajo meje. Meje postavljamo tam, kjer so potrebne. Znotraj teh okvirjev se otrok uči in ob tem se počuti varnega. Čeprav nas otrok nenehno preizkuša, je treba vztrajati in odločno stati za svojo odločitvijo. Pomembno je, da otroci vedo, kakšne so posledice, če pravila prekršijo. Pravila, ki jih postavljamo otroku, morajo biti realna, jasna, razumljiva in primerna njegovi starosti. Dosledno jih je treba upoštevati. Vedno pohvalimo vedenje v skladu s pravilom. Pri vzgoji moramo izbrati zlato sredino. Otroka nikakor ne smemo pustiti samega. S postavljanjem meja otroka ne omejujemo v njegovi ustvarjalnosti in napredku, temveč ga le usmerjamo. Trma z razvojem izgine. Do takrat pa je potrebno veliko razumevanja in potrpežljivosti. Pomembno je, da ob pojavu trme mirno in razumevajoče počakamo, da napad trme mine.

»To, kar človek doživlja v mladih letih, kar se kali skozi otroško dušo, to ostane odločilno pri odraslem, pri katerem rastejo nagibi, dejanja. Če se ti v mladih letih do česarkoli vsadi ljubezen ali pa sovraštvo v srce, to ostane in se pozneje vedno, v taki ali drugi obliki pokaže.« (Prežihov Voranc, 2000)

VIRI IN LITERATURA

- Bacus-Lindroth, A. (2014). *Otrok od 1. do 3. leta*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Beever, S. (2011). *Srečni otroci, srečni mi*. Ljubljana: Karantanija.
- Biddulph, S. (2003). *Skrivnosti srečnega otroštva*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Cowley, S. (2007). *Kako krotiti malčke*. Ljubljana: Modrijan.
- Hauck, P. (1988). *Uspešna vzgoja otrok*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Mackonochie, A. (2006). *Izbruhi togote*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Mason, D. (1999). *Trmoglav otrok*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Medmrežje 1: <https://www.youtube.com/watch?v=5IM1p-Tn-jA>
- Merčnik, T. (2001). *Trma*. Ljubljana: Vrtec Andersen.
- Pantley, E. (2005). *Z otrokom lahko sodelujete*. Ljubljana: Didakta.
- Pantley, E. (2001). *Abc odlične vzgoje*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Posvet vrtcev Slovenije. (2012). *Kako otrok raziskuje, se uči, izraža*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Prežihov, V. (2000). *Samorastniki*. Ljubljana: Gyrus.
- Rogge, J. U. (2000). *Med popustljivostjo in strogostjo*. Tržič: Učila.
- Sunderland, M. (2010). *Znanost v vzgoji*. Radovljica: Didakta.
- Zalokar Divjak, Z. (1996). *Vzgoja je ... ni znanost*. Ljubljana: Educy.